

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET ORTAMINDA SOSYAL PAYLAŞIM SİTELERİNİ KULLANIM AMAÇLARI VE SOSYAL PAYLAŞIM UNSURLARI

Fatih BALAMAN^{1,*}, Abuzer KARATAŞ²

¹Mustafa Kemal Üniversitesi, Kırıkhan Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü, 31440, Hatay/Türkiye

²Adıyaman Anadolu Lisesi, Bilgisayar Formatör Öğretmeni, 02000, Adıyaman/Türkiye
* fatih_balaman@yahoo.com

Özet: Sosyal paylaşım siteleri, bireylerin sanal ortamda bir araya gelerek bilgi paylaşımlarını amaçlamaktadır. Sosyal paylaşım sitelerini popüler yapan en önemli nedenler; bireylerin iletişim kuramadıkları eski arkadaşlarını bu platformda bulabilmeleri, çeşitli nedenlerden dolayı yüz yüze iken ifade edilemeyen bazı duygu, düşünce ve fikirlerin sanal ortamda daha cesurca ifade edilmesi ve fiziksel olarak aynı ortamda olunmasa bile birden fazla kişinin duygularını bu platformlarda herkese açık olarak paylaşabilmesidir. Sosyal paylaşım sitelerinin oldukça yaygınlaşması ile beraber, bireyler zamanlarının önemli kısmını bu sitelerde geçirmektedirler. Sosyal paylaşım ağlarının lise öğrencileri ve diğer bireyler arasında bu derece yaygın kullanımı sonucu ortak yeni bir bilişim kültürünün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Fotoğraf yükleme, müzik yükleme, resim ve müzik paylaşma ve bunlara yorum yapma, kelimelerin kısaltılarak yazılması, bazı özel kelimelerin bir kaç kelimedenden oluşması gereken soruları karşılaması bu kültüre örnek teşkil etmektedir. Bu çalışma ile lise öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini ne amaçla kullandıkları ve bunun bir kültür olarak ortaya çıkış süreci araştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sosyal paylaşım, internet, paylaşılan unsur, web, kültür

The Usage Purpose of Social Network Sites of High School Students and Social Network Elements

Abstract: Sites of social networking aim are to share information by gathering people in virtual environment. The most important reasons of making these social networks are old friends that a person can't contact, because of many reasons, expressing the emotions, idea and thoughts in virtual environment bravely, which can't express face to face and even though they are not in the same physical environment, more than one person share their emotions with everyone at the platform. Together with the widespread use of social networks, people spend their important time in those sites. The use of social Networks among high school students and other people so much, emerged a new informative culture. Uploading pictures, music, sharing picture and music and comments on them, writing the words in short, the forming of some special words from a couple of words and their fulfilling the questions are some examples. With this study, the reasons of using social networking sites for what purpose and emerging this as a culture has been searched.

Key Words: social share, internet, shared element, web, culture

1. GİRİŞ

Sanal ortam; gerçek ortam ile simgesel alan arasında kalan bir ortamdır[1]. Her ne kadar sanal ortam bizlere büyük avantajlar sağlayarak hayatımızda **önemli bir yer tutsa da, gerçek fiziksel ortamdaki vazgeçilememiştir, vazgeçilemeyecek gibi de görünmektedir. Nitekim insanlar sanal ortamları gerçek fiziksel ortamlar için bir araç, bir geçiş olarak kullanmaktalar veya gerçek fiziksel ortamda gerçekleşen** olayları sanal ortamlar ile kolaylaştırmaya çalışmaktadırlar. Sosyal paylaşım, kişiler arası olsun gruplar arası olsun 21.yüzyılın en önemli iletişim araçlarından biridir. Sosyal paylaşım siteleri, sanal ortamda bir araya gelmeye çalışan milyonlarca insanı buluşturur. İnsanların bir araya gelmesi için okulda, işyerinde, evde, tatilde olmasının hiçbir önemi yoktur. Bu platform aracılığı ile bilgi ve deneyimler, günlük yaşantıları, arkadaşlıkları geliştirme, yemek yapma, sportif konular, ürünlerin pazarlanması, mesleki gelişim gibi birçok konuda paylaşımda bulunulabilir. Konular, hayal dünyamızın elverdiği ölçüde çeşitli ve zengindir[2]. Sosyal paylaşım siteleri aracılığı ile sisteme kayıtlı olan herkes birbirlerinin profillerini izin verilen ölçüde görebilir, arkadaşlık teklif edebilir, mesaj gönderebilir, yazılı, görsel ve sesli yayınlara yorum yaparak yayınları gören herkesin bu mesajları görmesi sağlanabilir. Ayrıca bu siteler aracılığı ile gruplar kurulabilir, insanlar bu gruplara üye olabilir, grup yöneticileri üyeler ile iletişim kurarak onları örgütleyebilir, yönlendirebilir. Sosyal paylaşım sitelerinin, özellikle uzun zamandır birbirleri ile irtibat kuramayan bireyleri tekrar iletişime geçirmesi, eğitim - öğretim v.b. gibi olumlu amaçlar için kullanılabilmesi, gruplar aracılığı ile daha seri ve etkili bir şekilde iletişim sağlaması bir avantaj olarak görülebilir. Fakat belki de site üyelerinin dahi farkında olmadıkları güvenlik tedbirsizlikleri, kullanıcı bilgilerinin ifşa edilmesi, üyelerin yayımlarının başkaları tarafından kopyalanıp, montajlanıp, farklı amaçlar için kullanılabilmesi de bu sitelerin dezavantajlarını göstermektedir. Yaygın olarak kullanılan Facebook, Twitter, Myspace, LinkedIn gibi sosyal paylaşım sitelerini kullanım amaçları, toplumlara göre değişiklik gösterebilmektedir. Bunun nedeni toplumun kültürü ile ilgilidir. Nitekim sosyal paylaşım siteleri, kullanıcıları arasında ortak bir iletişim kültürünün oluşmasını sağlamaktadır. Bu sitelerin kullanımı özellikle son yıllarda müthiş derecede artış göstermiştir. Bu siteleri kullanıcılar için yeni toplumsal alanlar, iletişim kanalları ve çevreleri oluşturmuştur[3]. Günümüz itibarı ile sosyal paylaşım siteleri arasında 31,526,380 kişilik kullanıcı sayısı ile facebook ilk sırada yer alırken, Türkiye kayıtlı facebook kullanıcı sayısı bakımından bakıldığında dünyada 6.sırada yer almaktadır[4]. Teknolojideki hızlı gelişme, internet teknolojilerinin yaygınlaşmasına ve dolayısıyla yeni iletişim tekniklerinin

oluşmasına neden olmaktadır. Sosyal paylaşım ağları bunun bir göstergesidir. Sosyal paylaşım sitelerinde kişisel bilgilerin ve belgelerin başkaları tarafından paylaşarak özel hayatın ihlal edilmesi suçu işlenebilmektedir. Gizlilik ayarlarının yapılmaması veya eksik yapılmasından dolayı kişisel bilgiler ve profile eklenen resim, video, metin ifadeleri başkaları tarafından ele geçirilebilmekte ve bu belgeler pornografik sitelerde kötü amaçlı kişiler tarafından reklam unsuru olarak kullanılabilen ve mağdurlar durumu mahkemelere taşımaktadırlar[5]. Zaten dünyadaki tüm sosyal paylaşım sitesi üyelerinin bilgileri ilgili sitelerin sunucularında saklanmaktadır. Yani tüm kullanıcıların gizlediklerini sandıkları tüm bilgi ve belgeleri site yöneticileri tarafından bilinmektedir. Bu bilgilerin istihbaratlara servis edilmediğinin de garantisini kimse veremez. Twitter başta olmak üzere sosyal paylaşım sitelerini politikacıların, siyasetçilerin, iş ve sanat dünyasının temsilcilerinin de yaygın bir şekilde kullandıklarını görmekteyiz. Sanal ortamın avantajlarından faydalanmak isteyen ünlü isimler, bu yolla daha geniş kitlelere hitap etme imkânı bulabilmektedirler. Sosyal paylaşım sitelerinin eğitim amaçlı kullanılabilmesi de kullanım amaçlarına örnek olabilir. Öğrencilerin %88 inin Facebook'un öğrenmelerine katkısı olduğunu düşünülmektedir[6]. Fakat ortaöğretim öğrencilerinin çoğunun bu siteye eğlence amaçlı girdiği ve mümkün olan her fırsatta öğrencilerin bu siteye girerek arkadaşlarının gönderilerini kontrol etme, yorum yapma ve gönderide bulunma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir [7]. Ülkemizde facebook kullanıcılarının % 27.2' sinin Facebook arkadaş listesinde 100-200, % 20.2'sinin 50-100, % 19.8'nin 300-500, % 19.4'ünün 200-300, % 13.3'ünün ise 500'den fazla arkadaşı bulunmaktadır[3]. Yani, kullanıcıların yarıdan fazlasının (% 52.5) arkadaş sayısı, 200'den fazla ve Facebook dünya ortalamasının da üzerindedir. Ortalama arkadaş sayısının yüksek olması, Türk toplumunun sosyal ilişkilere ve arkadaşlığa önem vermesinin bir sonucu olabilir.

2. MATERYAL VE METOT

Sosyal paylaşım sitelerinin kullanım düzeylerinin, kullanım amaçlarının ve bu sitelerde yer alan unsurların belirlenmesi için görüşme formu hazırlanarak nitel veriler elde edilmiştir. Görüşme formunda ilk olarak öğrencilerin kişisel bilgilerine ait sorular yer almaktadır. Daha sonra en çok kullandığı sosyal paylaşım sitesi sorulup, sonraki sorular en çok kullandığı sosyal paylaşım sitesi temel alınarak ne amaçla kullandığına yönelik sorular sorulmuştur. Çalışma Adıyaman Anadolu Lisesinde öğrenim gören toplam 177 öğrenci üzerinde yapılmış olup ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin sosyal payla-

şım sitelerini kullanım düzeylerinin ve sosyal paylaşım sitelerini ne amaçla kullandıklarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Sorulan sorulara ilişkin verilen yanıtlar arasından aynı olanlar veya farklı şekillerde ifade edilen aynı cevaplar gruplandırılarak sorulara verilen cevap türleri belirlenmiştir. Her bir tür cevabın frekansı tespit edilip yüzdelik dilimleri hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Tablo-1: Kişisel Bilgilere İlişkin Cevapların Dağılımı

Örneklemin Yaşa Göre Dağılımı		
Yaş	Frekans	%
14	8	4,5
15	33	18,6
16	75	42,3
17	54	30,5
18	7	3,9
Örneklemin Cinsiyete Göre Dağılımı		
Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	96	54,2
Kız	81	45,8
Örneklemin Gelir Durumuna Göre Dağılımı		
Gelir	Frekans	%
500 TL ve daha az	15	8,5
501 - 1000	51	28,8
1001 - 1500	18	10,1
1501 - 2000	54	30,3
2000 üzeri	39	22
Öğrencinin Sosyal Yapısına Göre Dağılımı		
Sosyal Yapı	Frekans	%
İçe Kapanık	10	5,6
Kendi Halinde	57	32,2
Girişken	99	55,9
Aşırı Sosyal	11	6,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin sorulara verilen yanıtlara göre öğrenciler, 14 - 18 yaş aralığında olup çoğunluğun 16 ve 17 yaş grubu öğrencilerden oluştuğu, cinsiyet bakımından öğrenciler % 54,2 oranında erkeklerden, %45,8 oranında kızlardan oluşmaktadır. Gelir durumuna göre en fazla 1501-2000 tl aralığında gelire sahip öğrenciler yer almaktadır. Öğrencilerin kendilerini sosyal bakımdan değerlendirmelerine yönelik soruya verilen cevaba göre, %55,9 oranında girişken öğrenciler çoğunluktadır.

Tablo-2: Sosyal Paylaşım Sitelerinin Kullanımına İlişkin Cevapların Dağılımı

En Sık Kullanılan Sosyal Paylaşım Sitesi		
Site Adı	Frekans	%
Facebook	154	87
Kullanmıyor	23	13
Katılımcıların Ne Zamandır Sosyal Paylaşım Sitesi Kullandıkları		
Süre	Frekans	%
1 yıldan az	31	20,1
1-2 yıl arası	54	35,1
2-3 yıl arası	42	27,3
3-4 yıl arası	15	9,7
4 yıldan daha uzun	12	7,8
Sosyal Paylaşım Sitesini Genel Kullanım Amacı		
Amaç	Frekans	%
Gönderilere Yorum Yap.	33	21,4
Video İzleme	14	9,1
Resimlere Bakma	19	12,3
Eski Arkadaşları Bulma	28	18,2
Paylaşımında Bulunma	26	16,9
Oyun Oynama	17	11
İletişim	12	7,8
Diğer	5	3,2
Sosyal Paylaşım Sitelerinde En Çok Paylaşılan Unsur		
Unsur	Frekans	%
Resim	44	28,6
Müzik	27	17,5
Video	43	27,9
Önemli Haber	19	12,3
Anlık Düşünceler	17	11
Diğer	4	2,6

Sosyal Paylaşım Sitesine Bağlanma Süresi										
	0 - 1 saat		1 - 2 saat		2 - 4 saat		4 - 6 saat		6 saat üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Her gün	36	23,4	22	14,3	8	5,2	4	2,6	6	3,9
Her hafta	12	7,8	34	22,1	5	3,2	7	4,5	2	1,3
Her ay	3	1,9	4	2,6	1	0,6	-	-	-	-
1 aydan uzun	5	3,2	3	1,9	1	0,6	-	-	1	0,6

Sonuçlara göre katılımcılar sosyal paylaşım sitesi olarak sadece “Facebook” kullanmaktadırlar. Facebook kullanıcılarının çoğunluğu 1-2 yıldır siteye üye olduklarını beyan etmişlerdir. Yani genel olarak facebook üyeliği lise yıllarında başlamaktadır. Sosyal paylaşım sitesini kullanım amaçları bakımından

gönderilere yorum yapma, paylaşımda bulunma ve eski arkadaşları bulma amaçlı kullanımların yoğun olduğu görülmektedir. En çok paylaşılan unsur olarak resim yayımlamadır. Bunu video, müzik ve haber yayımlama izlemektedir. Süre bakımından katılımcıların çoğunluğu günde 0-1 saat arası facebook a girmektedirler. Bu süreyi haftalık 1-2 saat arası kullanım izlemektedir.

Tablo-3: Sosyal Paylaşım Sitelerinin Değerlendirilmesi ve Bağlanılan Mekân

Sosyal Paylaşım Sitelerinin Okul Derslerine Katkısı		
Katkı Var mı?	Frekans	%
Evet	9	5,1
Hayır	168	94,9
Sosyal Paylaşım Sitelerinin Özel Hayatı İhlali		
İhlal Var mı?	Frekans	%
Evet	63	35,6
Hayır	99	55,9
Üyenin Kontrolünde	15	8,5
Sosyal Paylaşım Sitelerine Çoğunlukla Nereden Bağlandıkları		
Mekân	Frekans	%
Eviden	87	56,5
Okuldan	12	7,8
İnternet Kafeden	45	29,2
Diğer	10	6,5

Katılımcıların %94,9' u sosyal paylaşım sitelerinin okul derslerine herhangi bir katkısının olmadığını, %55,9' u sosyal paylaşım sitelerinin **özel hayatı ihlal ettiğini düşünmektedirler.** %56,5' i de sosyal paylaşım sitelerine evlerinden bağlanmaktadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcıların sadece facebook kullanıyor olmaları genel olarak facebook un kullanıcı kitlesinin yaygın olmasından, facebook kullanımının diğer sosyal paylaşım araçlarına göre pratik ve kullanımı kolay olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. 23 katılımcının herhangi bir sosyal paylaşım sitesi kullanmamasının nedenleri de internet erişimlerinin olmaması, özel hayatın gizliliğinin ihlali, bilgisayar ve internet kullanımı bilgisinden yoksun olma, sosyal paylaşım ilgisizliği olabilir. Öğrenciler genel olarak 1 ile 3 yıllık bir sosyal paylaşım sitesi deneyimlerine sahiptir. Bu sonuç bireylerin ilk facebook ile tanışmasının ilköğretimin sonu veya ortaöğretimin ilk yılları çağlarına denk gelmektedir. Facebook kullanımının son yıllarda oldukça fazla artış göstermesi de

bu sonuçta etkilidir. Gönderilere yorum yapma, yazılı, görsel, müzik bilgilerinin paylaşılması amaçlarıyla sosyal paylaşım sitelerinin kullanımı ortaöğretim öğrencileri arasında en yaygın kullanım amaçlarındandır. Yapılan yorumların, yayıncının ve yorumcunun tüm arkadaşları tarafından görülüyor olması yorumcuda herkese hitap ediyor hissi uyandırmaktadır. Yorumcu bunu dikkate alarak yorum yapar ve sanki kalabalık bir ortamda “herkes birbiri ile konuşuyor” kolaylığı sağlanır. Hangi saatte ve hangi mekânda olunursa olunsun bunun yorum yapma veya ileti yayımlamak için hiçbir önemi yoktur. Sosyal paylaşım sitelerinin kullanımının zaman ve mekândan bağımsız olması bu sitelerin kullanımının yaygın olmasında en büyük nedenler arasındadır. Kullanıcı, hoşlandığı yazı, resim, müzik, video gibi iletileri arkadaşları ile paylaşarak veya o anki düşüncelerini kendi profilinde yazarak adeta kendini ifade etmekte, kendi kişiliğini yansıtan bilgileri arkadaşlarına duyurarak kendisini gerçekleştirmektedir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar en fazla resim, ardından video ve müzik iletileri paylaşmaktadırlar. Resim video gibi multimedia unsurları daha fazla duyuya hitap ettiğinden mesaj verilmek istenen kişide daha etkili ve kalıcı izler bırakmaktadır. Bu tür multimedia unsurları metinsel yorumlarla desteklenerek iletinin etkililiği artırılmaktadır. Kullanıcıların o anki düşüncelerini metin ile ifade etmeleri yoluyla kullanım oranı % 11’ dir. Rakamın düşük olması, kullanıcıların kendilerini daha çok resim, video gibi multimedia unsurları ile ifade etmeyi tercih ettiklerinin göstergesidir. Ortaöğretim öğrencileri arasında çoğunluk, sosyal paylaşım sitelerine günde 1-2 saat arası süre ayırmaktadır. Bu süreyi haftada 1-2 saat izlemektedir. Sonuçlar bağımlılık derecesinde değildir fakat azımsanacak kadar az da değildir. Öğrenciler eğitimciler tarafından bilinçlendirilmeli, ilgili sitelerin kullanımı bilimsel yöne kanalize edilmeye çalışılmalıdır. Öğretmenler de sosyal paylaşım sitelerinde yer alarak öğrenciler ile arkadaşlık kurabilir, onlara eğitimsel iletiler paylaşabilir. Sınıf içi faaliyetlere web ortamında da devam edilebilir. Böylece bir tür uzaktan eğitim faaliyeti gerçekleştirilerek öğrenciler sosyal paylaşım sitelerinin ve internetin olumsuz etkilerinden korunmuş olacaktır. Ayrıca ebeveynler ve öğretmenler öğrencilere, onlar için yararlı olabileceğini düşündükleri sayfa veya grupları önererek yardımcı olabilirler. Fakat katılımcıların “sosyal paylaşım sitelerinin okul derslerine katkısı var mı?” sorusuna %94,9 oranında “Hayır” cevabını vermesi ebeveynlerin ve öğretmenlerin bu konuda öğrencilere yeterince yardımcı olmadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin %55,9 oranında sosyal paylaşım sitelerinin özel hayatı ihlal etmediğini düşünmeleri, bilgilerin kimler tarafından nerelerde saklandığını bilmediklerinden veya resim gibi kişisel bilgi ve belgelerin üçüncü şahıslar tarafından

kopyalanarak kötü maksatlı kullanıldığından farkında olmadığından kaynaklanabilir. %56,5 oranında katılımcılar sosyal paylaşım sitelerine evlerinden, %29,2 oranında internet kafeden, %7,8 oranında da okuldan bağlanmaktadır. İnternet bağlantılarının ekonomik oluşu, ebeveynlerin çocuklarını internet kafeler gibi evlerinin dışında bir mekâna internet için göndermek istememeleri ve bu nedenle evlerine internet ve bilgisayar almaları evde internete girme oranının yüksek olmasında etkilidir. Okullarda okulun internet hattından sosyal paylaşım sitelerine giriş, Milli Eğitim Bakanlığı'nun kararınca yasaklanmıştır. Öğrenciler cep telefonu, iphone v.b. gibi cihazlar ile bağlanılıyor olabilirler. %7,8' lik oran bu durumdan kaynaklanabilir. Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini kullanım amaçları ve kullanım süreleri yukarıdaki-lerden hangisi olursa olsun, bilinçli ve iradeli kullanıcı olmak gereklidir. Onları bu sitelerden tamamen yoksun bırakmak çözüm olamaz. Kullanıcıların etkileşim halinde olduğu büyüklerin öğrencileri bilinçlendirmesi, onları internet ve sosyal paylaşımın olumlu taraflarına yönlendirmeleri gerekmektedir.

5. KAYNAKLAR

- [1] Kırçelli S., 2011. *Yeni İletişim Teknolojileri, Sanal Kamusalıklar ve Toplumsal Cinsiyet: Facebook'ta Genç Kadınların Kimlik İnşaa Süreçleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- [2] <http://www.whatissocialnetworking.com> [Erişim Tarihi: 19.03.2012]
- [3] Şener G., 2009. *Türkiye'de Facebook Kullanımı Araştırması*. İstanbul.
- [4] <http://www.checkfacebook.com> [Erişim Tarihi: 20.03.2012]
- [5] Kalaman S., 2011. *İnternette Özel Hayatın Gizliliğinin İhlal Edilmesi: Facebook*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- [6] Kalafat Ö., 2011. Sosyal Ağların Yükseköğretimde Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi, Facebook Örneği. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, ELAZIĞ: Fırat Üniversitesi. s. 4.
- [7] Belin M., 2011. *Lise Öğrencilerinin Facebook Adlı Sosyal Paylaşım Sitesini Kullanma Amaçları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Eskişehir Örneği*. Bursa: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu.